

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ความทันสมัย และความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจของคริสตศาสนิกชนคาทอลิกในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มาโบสถ์ในวันอาทิตย์

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัย
2. เพื่อศึกษาลักษณะความเชื่อ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความทันสมัยกับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับ ความเชื่อ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นเพศชายน้อยกว่าเพศหญิง ซึ่งเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่ง โดยหนึ่งในสี่ส่วน คือผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น ถึง วัยรุ่นตอนปลาย และมีเป็นจำนวนมากที่สุดถึงเกือบร้อยคน ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และมากกว่าครึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา และพบว่าอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ พนักงานบริษัท เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้อยู่ระดับปานกลาง มากกว่าครึ่งไม่เป็นสมาชิกชมรม สมาคม หรือสโมสรใด ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาและไม่เกี่ยวกับศาสนา

ทางด้านภูมิหลังทางครอบครัว พบว่าครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายเดียวนับถือศาสนาคาทอลิกมีสูงมากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งการอบรมเลี้ยงดู และความเอาใจใส่ของบิดา มารดา มีบทบาทต่อสมาชิกในครอบครัวให้ปฏิบัติตามกฎศาสนจักร ตลอดจนการไปโบสถ์สูงมาก

พฤติกรรมการสื่อสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารทางศาสนาจากสื่อสิ่งพิมพ์ทางศาสนาที่จัดทำโดยสื่อมวลชนคาทอลิกสูงที่สุดคือ ปฏิทินคริสตัง และรองลงมาคือหนังสือพิมพ์ โดยเนื้อหาทางศาสนาที่ชาวคาทอลิกเปิดรับส่วนใหญ่คือ บทวิจารณ์พระศาสนจักร รองลงมาคือบทความเกี่ยวกับพระคัมภีร์ไบเบิล ความถึในการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์คาทอลิกที่มีข่าวสารทางศาสนาคือ นาน ๆ ครั้ง และชาวคาทอลิก มีการเปิดรับข่าวสารทางศาสนาจากสื่ออื่น ๆ ที่มิได้จัดทำโดยสื่อมวลชนคาทอลิกคือสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร

การสื่อสารระหว่างบุคคล ชาวคาทอลิกมีการพูดคุยเรื่องความรู้ทางศาสนากับบิดามารดามากที่สุด และแหล่งความรู้ทางศาสนาที่ได้รับความเชื่อถือสูง คือ พระคัมภีร์ไบเบิล นักบวชชาย หญิง และการเรียนคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก

การติดต่อกับสังคมภายนอก ชาวคาทอลิกส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปในแหล่งที่เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาในต่างประเทศ แต่มีการเดินทางไปติดต่อกับสังคมภายนอกชุมชน เช่น ไปโบสถ์ในต่างจังหวัดเพื่อร่วมพิธีมิสซา มากกว่าการไปเพื่อร่วมพิธีฉลองวัด ร่วมพิธีบวชพระสงฆ์ หรือเพื่อการแสวงบุญ

ทางด้านความทันสมัย คำตอบที่ได้จากคำถามเปิดคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดว่าตนเองมีความทันสมัยในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง มีความเห็นว่าหลักศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับทันสมัย ส่วนคำตอบที่ได้จากคำถามแบบมีตัวเลือก 5 ตัวเลือกนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความทันสมัยในระดับปานกลาง ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยมีกลุ่มคะแนนโดยเฉลี่ยสูงถึงสูงที่สุดคือ ลักษณะจำเป็นที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานคือ มีความรู้ในงานนั้นเป็นอย่างดี มีประสบการณ์ในการทำงานมานาน และข้อที่ว่า เมื่อประสบกับปัญหาในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ ต้องตกงานบ้านถูกยึด และลูกต้องออกจากโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการทำงานทำตามความรู้ ความสามารถที่มี โดยไม่เลือกงาน และเรื่องการตัดสินใจเลือกงานที่ตนชอบกับงานที่พ่อแม่ชอบนั้นกลุ่มตัวอย่างเลือกงานที่ตนชอบมากกว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยมีกลุ่มคะแนนโดยเฉลี่ยน้อยมากถึงน้อยที่สุดคือเรื่องมนุษย์จะเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องนับถือศาสนา และความคิดในการเข้าร่วมแก้ไขปัญหามันเมือง

ความเชื่อของชาวคาทอลิกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่ากลุ่มความเชื่อที่ชาวคาทอลิกเชื่อในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูงคือ ความเชื่อเรื่อง ความรักที่ยิ่งใหญ่คือความรักที่คริสต

ศาสนิกชนมีต่อพระเจ้า ต่อเพื่อนมนุษย์ และความรักที่พระเจ้าทรงมีต่อคริสตศาสนิกชน รองลงมาคือ ข้อความเชื่อเรื่องพระตรีเอกภาพคือพระผู้เป็นเจ้า ประกอบด้วย 3 พระบุคคลคือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต และเรื่องของความเชื่อพื้นฐานของชาวคริสต์คือ เชื่อ วางใจและรักในพระเจ้า กลุ่มของความเชื่อที่ชาวคาทอลิกมีความเชื่อน้อยคือ การรับศีลทำให้ผู้รับศีลเป็นคนศักดิ์สิทธิ์ และการรับศีลมหาสนิทเป็นการรับศีลครั้งแรกในชีวิตเฉพาะเด็กที่เรียนคำสอน

ความศรัทธาของชาวคาทอลิกมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ หรือน้อย โดยพบว่ากลุ่มของความศรัทธาในระดับปานกลาง คือ เรื่องการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนคาทอลิก เพื่อความรู้ในเชิงศาสนา และความรู้ในวิชาการ รองลงมาคือ ความศรัทธาในพระวรสารที่เห็นว่าควรตั้งใจฟัง และทำความเข้าใจในพระวรสารเพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนกลุ่มของความศรัทธาในระดับต่ำหรือน้อยมากถึงน้อยที่สุดคือคือ ยิงธนูด้วยมือตัวเองและทำทานมากเท่าใดยิ่งได้บุญมากเท่านั้น และการแต่งตัวสวยด้วยเสื้อผ้ามีราคาทำให้ภูมิใจในภาพลักษณ์ และเกิดความมั่นใจในการไปโบสถ์ รองลงมาอีกคือ ผู้ที่ขอมิสซาด้วยเงินจำนวนสูงทำให้ศาสนจักรเจริญรุ่งเรือง

การปฏิบัติศาสนกิจของชาวคาทอลิกโดยรวมมีค่าเฉลี่ยที่ถือว่าต่ำถึงต่ำมาก พบกลุ่มการปฏิบัติศาสนกิจที่มีค่าความถี่สูงคือการไปโบสถ์ในวันคริสต์มาส การไปโบสถ์ในเทศกาลปัสกา และในวันฉลองพระเยซูเจ้าเสด็จขึ้นสวรรค์ ส่วนการปฏิบัติศาสนกิจที่มีค่าความถี่ต่ำ หรือน้อยมากถึงน้อยที่สุดคือ การสวดภาวนาก่อน และหลังอาหาร ถัดมาคือ การสวดภาวนาร่วมกันภายในครอบครัว และที่ได้รับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การอ่านพระคัมภีร์ไบเบิล

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมการสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับ ความเชื่อ ความศรัทธา และ การปฏิบัติศาสนกิจ (พฤติกรรมการสื่อสารที่ตั้งไว้ในสมมติฐาน) ในที่นี้ศึกษาเฉพาะ

1. การเปิดรับข่าวสารทางศาสนา
2. การสื่อสารระหว่างบุคคล
3. การติดต่อกับสังคมภายนอก

ผลของการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ตัวแปรอิสระ (พฤติกรรมการสื่อสาร)	ตัวแปรตาม	ค่า P
การเปิดรับข่าวสารทางศาสนา	ความเชื่อ	.003* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
	ความศรัทธา	.006* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
	การปฏิบัติศาสนกิจ	.000* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
การเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์	ความเชื่อ	.006* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
	ความศรัทธา	.006* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
	การปฏิบัติศาสนกิจ	.000* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
การสื่อสารระหว่างบุคคล	ความเชื่อ	.018* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
	ความศรัทธา	.039* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
	การปฏิบัติศาสนกิจ	.000* (เป็นไปตามสมมติฐาน)

*นัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การเปิดรับข่าวสารทางศาสนา และการสื่อสารระหว่างบุคคล มีความสัมพันธ์ กับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 บางส่วน กล่าวคือ ชาวคาทอลิกที่มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางศาสนา และมีการสื่อสารระหว่างบุคคลทางศาสนาสูง ก็จะมี ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจในระดับสูงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอก กับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจนั้น ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 บางส่วน

สมมติฐานที่ 2 ความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ความศรัทธา และ การปฏิบัติศาสนกิจ

ผลของการทดสอบสมมติฐานที่ 2

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า P
ความทันสมัย	ความเชื่อ	.018* (เป็นไปตามสมมติฐาน)
ความทันสมัย	ความศรัทธา	.340 (ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน)
ความทันสมัย	การปฏิบัติศาสนกิจ	.240 (ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน)

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 เพียงบางส่วน กล่าวคือชาวคาทอลิกที่มีความทันสมัยในระดับสูง จะมีความเชื่อในระดับสูงด้วยเช่นกัน แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความทันสมัยกับความศรัทธา และความทันสมัยกับการปฏิบัติศาสนกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 บางส่วน

สมมติฐานที่ 3 ความเชื่อ มีความสัมพันธ์ กับความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ

ผลของการทดสอบสมมติฐานที่ 3

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า P
ความเชื่อ	ความศรัทธาและ การปฏิบัติศาสนกิจ	.000* (เป็นไปตามสมมติฐาน) .000* (เป็นไปตามสมมติฐาน)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่าความเชื่อ มีความสัมพันธ์ กับความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 กล่าวคือชาวคาทอลิกที่มีความเชื่อในระดับสูง จะมีความศรัทธา และมีการปฏิบัติศาสนกิจในระดับสูงเช่นกัน

อภิปรายผล

ในส่วนของตัวเอง

1. จากผลการวิจัยทั้งหมดจะเห็นว่า พฤติกรรมการสื่อสารของชาวคาทอลิกในกรุงเทพมหานคร ในการสื่อสารระหว่างบุคคลในเรื่องทางศาสนา พบว่ามีการสื่อสารกับ บิดามารดา มากที่สุด รองลงมาคือญาติพี่น้องและคนใกล้ชิด โดยแหล่งความรู้ทางศาสนาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ นักบวชชาย หญิง และการเรียน การสอนคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก และเนื่องจากสภาพครอบครัวในสังคมเมืองเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีถิ่นฐานบ้านเรือนกระจายไปในท้องที่ต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร และพบว่า ร้อยละ 66-75 เป็นครอบครัวที่มีบิดา หรือ มารดาเพียงฝ่ายเดียวที่เป็นคาทอลิก เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สามารถทำหน้าที่ให้การอบรมดูแลทางฝ่ายวิญญาณได้โดยสมบูรณ์จึงต้องหาทางเลือกที่สามารถทดแทนได้ ซึ่งทางหนึ่งที่ชาวคาทอลิกเลือกคือ การส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก จุดประสงค์เพื่อความรู้ทางด้านศาสนา และเพื่อความรู้ทางด้านวิชาการ การสื่อสารระหว่างบุคคลทางศาสนาจึงเกิดขึ้นอีกทางหนึ่ง

2. ทางด้านการเปิดรับข่าวสารทางศาสนาโดยทั่วไปชาวคาทอลิกในกรุงเทพฯ นิยมไปโบสถ์ที่อยู่ใกล้บ้านมากที่สุด หรือเลือกไปโบสถ์ที่ตนเองชอบเป็นพิเศษ เช่น โบสถ์ที่มีเครื่องปรับอากาศ โบสถ์ที่ไม่ต้องเดินทางผ่านการจราจรมากนัก และชาวคาทอลิกที่ไปโบสถ์ไหนเป็นประจำ ถือได้ว่าเป็นสัตบุรุษของโบสถ์นั้นๆ การเปิดรับข่าวสารทางศาสนาโดยมากเกิดขึ้นเมื่อไปโบสถ์ ซึ่งเป็นความรู้จากพระคัมภีร์ไบเบิล จากการเทศน์ของบาทหลวงตามพระวรสารในช่วงพิธีมิสซา และข่าวสารเกี่ยวกับวงการศาสนาคาทอลิกโดยทั่วไปจากการประกาศของเจ้าหน้าที่ในช่วงเวลาก่อนจบพิธีมิสซาในโบสถ์ การเปิดรับข่าวสารจากสื่อโปสเตอร์ ใบปลิวหรือแผ่นพับ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยระหว่างคนคาทอลิกด้วยกันเอง และการพูดคุยกับนักบวชชาย หญิง กรรมกรวัด ตลอดจนสภาอภิบาลหลังจบพิธีมิสซา ถึงข่าวสารทางศาสนา และข่าวความเคลื่อนไหวโดยทั่วไปของชาวคาทอลิกในระดับความถี่คือ นาน ๆ ครั้ง นอกจากนี้พบว่า ช่องทางในการเปิดรับข่าวสารทางศาสนาอีกทางหนึ่งคือการเปิดรับจากสื่อสิ่งพิมพ์คาทอลิก ที่ถูกผลิตขึ้นโดยสื่อมวลชนคาทอลิก สื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ ปฏิทินคาทอลิก วารสารแสงธรรมปริทัศน์ วารสารแม่พระยุคใหม่ เพื่อติดตามข่าวสาร และความเคลื่อนไหวในวงการศาสนา ทั้งนี้ชาวคาทอลิกต้องสมัครเป็นสมาชิกโดยการชำระค่าสมาชิกเพียงเล็กน้อยเพื่อบำรุงกิจการสื่อมวลชนคาทอลิก แต่จากคำถามเปิดที่ว่าท่านได้รับประโยชน์อะไรจากสื่อสิ่งพิมพ์คาทอลิก คำตอบที่ได้คือ ทำให้ทราบข่าวสารความเคลื่อนไหว และความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น แต่คำตอบที่ว่าเชื่อ หรือศรัทธามากยิ่งขึ้นนั้นพบในสัดส่วนน้อยมากคือเพียง 2 รายเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา สมประสงค์ ที่ว่าการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเผยแพร่ศาสนาคาทอลิกได้เพียงในระดับสร้างความตระหนัก และก่อให้เกิดความเข้าใจ แต่ไม่ถึงระดับกระตุ้นให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธาจนเกิดผลนำไปปฏิบัติ ส่วนช่องทางการเปิดรับข่าวสารทางศาสนาที่เป็นช่องทางปกติที่ชาว

คาทอลิกเคยได้รับข่าวสารทางศาสนาบ้างคือ จากเครื่องรับโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุมีเพียงประปราย และจากคำถามเปิด พบว่ามีการเปิดรับข่าวสารทางศาสนาจากการชมภาพยนตร์บ้างในช่วงที่มีผู้นำเข้าภาพยนตร์ที่มีเนื้อความเกี่ยวกับศาสนา ตลอดจนรายการข่าวที่เสนอข่าวต่างประเทศทางศาสนาคาทอลิก เช่น จากกรุงโรม หรือข่าวการความขัดแย้งระหว่างศาสนาคริสต์และอิสลามถึงขั้น จลาจลที่ประเทศ อินโดนีเซีย รายการโทรทัศน์ทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เช่น รายการแสงธรรม และรายการข่าวต่างประเทศของ CNN UBC รายการ DISCOVERY CHANNEL ที่นำเสนอเรื่องราวทางศาสนา ถัดมาก็ได้จากสื่อหนังสือพิมพ์ซึ่งมีการนำเสนอข่าวทางศาสนาคาทอลิกบ้าง พบว่าการเปิดรับข่าวสารจากช่องทางสื่อสารปกติยังมีจำนวนน้อย โดยให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่ามีรายการ และไม่ทราบเวลาการออกอากาศ รวมทั้งเหตุผลที่ว่าไม่มีเวลา

3. การติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวคาทอลิก ส่วนใหญ่ไม่เคยเดินทางไปในแหล่งที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนา เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และไม่มีหลักความเชื่อที่ว่าชาวคาทอลิกต้องเดินทางไปกรุงโรม นครวาติกันอันเป็นศูนย์กลางศาสนาและที่ซึ่งพระประมุข (POPE) ทรงประทับอยู่ เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต อีกทั้งการเดินทางแสวงบุญไปในแหล่งที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนาในต่างประเทศ เช่น กรุงเวรซาลีม ฯลฯ และต่างจังหวัด เช่น มุกดาหาร ฯลฯ ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องทำเพื่อให้ได้ขึ้นสวรรค์หรือได้บุญเป็นพิเศษ และพบว่าการเดินทางไปโบสถ์ในต่างจังหวัดบ้างเพื่อร่วมพิธีมิสซา และพบปะญาติพี่น้องที่อยู่ในต่างจังหวัดมีความถี่สูงกว่าการเดินทางไปเพื่อร่วมพิธีฉลองวัดในจังหวัดต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกล ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการย้ายถิ่นฐานจากต่างจังหวัดเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ที่ซึ่งเป็นศูนย์รวมความเจริญ เพื่อการศึกษา หรือเพื่อการทำงาน เมื่อมีเวลาวางใจต้องการกลับไปต่างจังหวัดเพื่อเยี่ยมญาติบ้าง

4. ความทันสมัยของชาวคาทอลิกในกรุงเทพมหานคร ซึ่งวัดในลักษณะของคนที่มีความทันสมัย (modern man) ทั้ง 2 ด้านคือ ความทันสมัยจากปัจจัยภายนอก (external modernization) ซึ่งมักเป็นความทันสมัยที่มีแรงผลักดันมาจากวัตถุ และความทันสมัยจากปัจจัยภายใน (internal modernization) ซึ่งมักมาจากแรงผลักดันด้านจิตใจ จากคำตอบที่ได้ในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ด้านวัตถุชาวคาทอลิกให้ความสำคัญกับเรื่องการทำงาน ทั้งวิธีการในการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และ การมีประสบการณ์ตลอดจนการมีความรู้ในงานที่ทำนั้นเป็นอย่างดี และเมื่อประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ ชาวคาทอลิกจะทำงานตามความรู้ ความสามารถ โดยไม่เลือกงานเพื่อกอบกู้สถานการณ์ของครอบครัว การให้ความสำคัญกับการศึกษา และการเปิดรับข่าวสารทั่วไปทางด้านจิตใจ เช่นการเห็นคุณค่า ความสำเร็จ และความสามารถของมนุษย์ การให้โอกาสในการแก้ตัวใหม่ โดยตระหนักและเชื่อถือในคุณค่า ความสามารถหรือเกียรติยศของผู้อื่น เห็นคุณค่าของเวลา

ในส่วนของคำถามเปิดพบว่าชาวคาทอลิกคิดว่าตนเองมีความทันสมัยอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้เหตุผลว่า มีการเปิดรับข่าวสาร มีความสนใจเรื่องการเมือง และมีการศึกษา คำถาม

เปิดที่ว่าศาสนามีส่วนสนับสนุน หรือขัดขวางความทันสมัยหรือไม่ คำตอบส่วนใหญ่คือ ไม่เกี่ยวกัน อย่างไรก็ตามผู้ที่ตอบคำถามมีสัดส่วนน้อยมาก คือประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น

ความทันสมัยของชาวคาทอลิกมีค่าโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ถึงแม้ว่าคาทอลิกจะอาศัยอยู่ในสังคมเมืองอย่างกรุงเทพฯ ซึ่งแวดล้อมไปด้วยความเจริญทางด้านต่างๆ เช่น เทคโนโลยี การศึกษา การติดต่อสื่อสาร และการโทรคมนาคม แต่เนื่องจากสภาวะของความเป็นสังคมเมืองที่กำลังประสบกับปัญหาของความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน สืบเนื่องมาจากโลกในยุคปลายศตวรรษที่ 20 ตามความคิดเห็นของ อัลวิน ทอฟเฟอร์ (Alvin Toffler) สิ่งที่เราสัมผัสกันได้ทั่วไปคือการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “ทั้งโลก” ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ในยุคที่โลกเต็มไปด้วยผู้ก่อการร้าย หนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวด้วยเรื่องที่เกิดร้อนรุนแรง ราคาทองพุ่งสูงขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ธนาคารสิ้นสะเทือน เงินเฟ้อจนคุมไม่ได้ รัฐบาลของทุกประเทศกลายเป็นอัมพาต ผู้คนกันว่าโลกกำลังเดินเข้าสู่ความหายนะ โลกกำลังจะจมอยู่ในความบ้ำคลั่ง อารยธรรมใหม่ จะปฏิวัติสมมติฐานเก่าของเราโดยสิ้นเชิง โลกกำลังเคลื่อนเข้าสู่ค่านิยมใหม่ เทคโนโลยีใหม่ การดำเนินชีวิตแบบใหม่ การสื่อสารอย่างใหม่ การที่จะเข้าใจโลกเช่นนั้นได้ เราต้องปรับตัวของเราเองให้พร้อมที่จะรับสภาวะใหม่นั้น ท่ามกลางความผูกอรอนของอารยธรรม ยังมีการเกิดและมีชีวิต มนุษยชาติมีสติปัญญามากพอที่จะจัดการกับอารยธรรมใหม่นั้น ให้เป็นความดีงาม มีสุนทรียภาพ และมีความเป็นประชาธิปไตย ประเทศที่เป็นสมาชิกของโลกเช่นประเทศไทย ซึ่งไม่อาจหนีจากกระแสของคลื่นความเปลี่ยนแปลงไปได้พัน ทั้งทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ทางการเมืองที่มีข่าวการโกงกิน ตัดสินบน ทวงสังคม เช่นการถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม และปัญหาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดเข้าไปในแหล่งสถานศึกษา ปัญหาเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นทำให้การดำรงชีวิตในสังคมเมืองต้องต่อสู้ดิ้นรน เป็นสาเหตุของความเห็นแก่ตัว ความมักได้ และเพื่อความอยู่รอดจึงเกิดเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำการเพื่อความอยู่รอดนั้น เมืองในรูปแบบใหม่ การดำเนินชีวิตแบบใหม่ การสื่อสารอย่างใหม่เป็นปรากฏการณ์ในสังคม เพื่อที่จะเข้าใจโลกแบบนั้นได้จึงต้องปรับตัวเองให้พร้อมที่จะรับสภาวะใหม่นั้น

ผู้คนในกรุงเทพฯ ต้องพยายามพัฒนา และปรับปรุงตัวเองทั้งทางด้านปัจจัยภายนอกเพื่อให้อยู่รอด และพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ และมุ่งมั่นทางด้านการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาตนเอง และแข่งขันกันในด้านหน้าที่การงาน แต่ในขณะที่เดียวกันได้มีการพัฒนาทางด้านปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อจิตใจ ทำให้มีการยอมรับในความสามารถ เกียรติ และศักดิ์ศรีของผู้อื่น เพราะชีวิตในเมืองหลวงต้องทำงานแข่งกับเวลา ในขณะที่ต้องอาศัยการทำงานเป็นเครือข่ายที่สอดคล้องกัน และพึ่งพาอาศัยกันซึ่งกันและกัน ตลอดจนการทำงานเป็นกลุ่ม (team work) ยังเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่กลับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิต และการทำงาน การดำเนินชีวิตในเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ จึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกาเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยของกลุ่มคนที่พยายาม

ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา กับความสับสนของกลุ่มคนที่ยังไม่คิดที่จะพัฒนาตนเอง หรือที่ไม่เห็นความสำคัญในศักยภาพของมนุษย์และการพัฒนาตนเองให้ทันกับสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลการเก็บข้อมูลในส่วนความทันสมัยอยู่เพียงในระดับกลางเท่านั้น

5. ในด้านความเชื่อของชาวคาทอลิกในกรุงเทพมหานคร เชื่อในเรื่องความรักที่เรามีต่อพระเจ้า ต่อเพื่อนมนุษย์ และความรักที่พระเจ้ามีต่อเรา พระตรีเอกภาพ คือพระผู้เป็นเจ้า ประกอบด้วย 3 พระบุคคล คือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต และพื้นฐานความเชื่อของชาวคาทอลิกคือ เชื่อ วางใจ และรักในพระเจ้า เชื่อว่าพระเจ้าทรงสร้างโลก มนุษย์ และสรรพสิ่ง เชื่อว่าแม่พระทรงช่วยอ้อนวอนพระบิดาตามคำวิงวอน เชื่อว่าพระจิตทรงสถิตย์อยู่กับชาวคาทอลิกทุกคน และทำให้ศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์ โดยระดับของความเชื่อคือปานกลาง

6. ความศรัทธาของชาวคาทอลิกอยู่ที่การส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกเพื่อความรู้ในเชิงศาสนาและวิชาการ การตั้งใจฟังและทำความเข้าใจพระวาจาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความศรัทธาต่อแม่พระมากเป็นพิเศษ การยอมรับความทุกข์ยากด้วยจิตใจซื่อสัตย์และพร้อมในการต่อสู้ชีวิตเพราะเป็นพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า และการดำเนินชีวิตจิตด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ทำบาป ให้อภัย และยึดมั่นในความรักต่อพระเจ้าและต่อเพื่อนมนุษย์ โดยความศรัทธาอยู่ในระดับต่ำ หรือค่อนข้างปานกลาง

7. การปฏิบัติศาสนกิจ ในรอบหนึ่งปีชาวคาทอลิกส่วนใหญ่ไปโบสถ์ในวันคริสต์มาส ในเทศกาลปัสกา และวันฉลองพระเยซูเจ้าเสด็จขึ้นสวรรค์มากที่สุด การปฏิบัติศาสนกิจในรอบสัปดาห์ มีการรับศีลมหาสนิทมากกว่าการแก้บาปเบา และการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน มีการสวดภาวนาเช้า-ค่ำมากที่สุด รองลงมาคือ การสวดก่อนและหลังอาหาร

จากคำถามเปิดพบว่าประมาณร้อยละ 61.4 ไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ และการเตรียมตัวเมื่อเข้าเทศกาลมหาพรต ชาวคาทอลิกจะแก้บาป รับศีล อดอาหาร และงดการรับประทานเนื้อสัตว์ไปรวมพิธีมิสซา เป็นทุกข์ถึงบาป และพลีกรรม ซึ่งนับว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติศาสนกิจโดยรวมอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำถึงต่ำมาก ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากความไม่สะดวกในการถือศีลอด ความไม่มีเวลาว่างสำหรับการไปโบสถ์ ตลอดจนไม่ทราบกำหนดเวลาที่แน่นอน หรือขั้นตอนที่ชัดเจนในการปฏิบัติศาสนกิจในเทศกาลมหาพรต

อภิปรายผล

ในส่วนที่เป็นสมมติฐาน

ในการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ความทันสมัย และความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยแยกตัวแปรพฤติกรรมการสื่อสารออกเป็น การเปิดรับข่าวสารทางศาสนา การสื่อสารระหว่างบุคคล และการติดต่อกับสังคมภายนอก ตัวแปรด้านความทันสมัยได้ทำการศึกษาในภาพรวมทั้งปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยแวดล้อม คือด้านวัตถุ และปัจจัยภายใน คือด้านจิตใจ ตัวแปรความเชื่อ และความศรัทธา ศึกษาตามความหมายที่กำหนดไว้ในคำจำกัดความ ส่วนการปฏิบัติศาสนกิจวัดจากการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกับผู้อื่น และการปฏิบัติศาสนกิจส่วนตัว ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ

พฤติกรรมการสื่อสารในเรื่อง การเปิดรับข่าวสารทางศาสนา และการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับ ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับความคิดที่ว่า การเลือกเปิดรับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเดิมของผู้รับข่าวสารของ Festinger ที่ว่าบุคคลมักแสวงหาข่าวสาร เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดเดิมของตน การสื่อสารใดก็ตามเมื่อเกิดขึ้นในแต่ละครั้ง ย่อมหมายความว่าได้มีการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน ถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ทัศนคติ การเลือกเปิดรับข่าวสารทางศาสนาจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และสอดคล้องเป็นไปในทำนองเดียวกันกับความรู้ ความเชื่อ เพื่อสนับสนุน ทัศนคติเดิมหรือทัศนคติทางศาสนาที่มีอยู่ สอดคล้องกับ วิลเบอร์ ชแรม ที่มีแนวคิดว่าการเลือกเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารขึ้นอยู่กับทัศนคติเดิม และแนวความคิดของ เบอร์กูท ที่ว่า ผู้รับสารที่มีอายุ เพศ การศึกษา สถานะทางสังคม และศาสนาที่คล้ายกันย่อมมีทัศนคติ และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน

ทางด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล เสถียร เขยประทับ ได้กล่าวถึงสื่อบุคคลว่า ทำให้เกิดการสื่อสารแบบบุคคลวิติ การโต้ถาม โต้ตอบ และทำความเข้าใจไปพร้อมกันได้ ทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล อีกทั้งสื่อบุคคล สามารถจูงใจให้บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้ โรเจอร์ส และชูเมคเกอร์ สนับสนุนแนวความคิดที่ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดการยอมรับในสารนั้น ควรใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งสื่อบุคคลจะมีประโยชน์ในกรณีที่มีผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการรับสาร และยังช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจ กระฉับกระชวย และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจอีกด้วย ลาซาร์สเฟลด์ และเมนเซล ให้เหตุผลว่าสื่อ

บุคคล ทำให้การพูดคุยเป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดง่ายขึ้น ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวให้ตรงกับความสนใจของผู้ฟังได้เหมาะสม และผู้ฟังจะรู้สึกว่าคุณเองได้มีส่วนร่วม และสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้พูดได้ และงานวิจัยของ วิฑูร ลินสิริเชวง ที่ได้สนับสนุนแนวความคิดในเรื่องสื่อบุคคลมีบทบาทสำคัญที่สุด ในทุกชั้นของกระบวนการสื่อสาร หรือการเผยแพร่ศาสนา

จากการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางศาสนาของชาวคาทอลิกนั้นเป็นการเปิดรับความรู้ และข่าวสารความเคลื่อนไหว ที่เกี่ยวกับข้อคำสอนของพระเยซู และที่เกี่ยวกับบุคคลในวงการศาสนาตลอดจนข่าวสารที่เกี่ยวกับพระศาสนจักร ถึงแม้สื่อต่าง ๆ ที่ชาวคาทอลิกเปิดรับจะเป็นสื่อที่เกี่ยวกับศาสนาที่ถูกจัดทำโดยสื่อมวลชนคาทอลิกจะมีในจำนวนน้อย และความถี่ในการเปิดรับ คือนาน ๆ ครั้ง แต่เป็นการเปิดรับข่าวสารที่อยู่ในความสนใจเป็นไปตามความต้องการ สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อทางศาสนาที่มีอยู่เดิม ทางด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ชาวคาทอลิกมีการสื่อสารระหว่างบุคคลในทางศาสนาตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นมา และการสื่อสารระหว่างบุคคลนี้ก่อให้เกิด ความรู้ ความเชื่อ และทัศนคติที่ฝังรากลึก และเกิดเป็นความศรัทธาซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติศาสนกิจตามมา การเปิดรับข่าวสารทางศาสนา และการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งหมายความว่ายังมีการเปิดรับข่าวสารทางศาสนา และ ยังมีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูง ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจยิ่งสูงตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอก กับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากผลที่ได้จากการสำรวจโดยแบบสอบถาม และการพูดคุยกับผู้ตอบแบบสอบถามโดยตรงของผู้ทำวิจัยถึงการเดินทางไปติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวคาทอลิกนั้น พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจุดประสงค์หลักเพื่อไปพบปะเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องที่อยู่ในต่างจังหวัด มากกว่าไปเพื่อเข้าร่วมในพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา เช่น พิธีฉลองวัด หรือพิธีบวชพระสงฆ์ ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากการเดินทางไปติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวคาทอลิก เช่นการเดินทางไปต่างประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด และตามจังหวัดต่าง ๆ อันเป็นที่ที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนาตั้งอยู่นั้น ต้องใช้ทั้ง เวลา และค่าใช้จ่ายที่สูงมาก อีกทั้งการเดินทางไปในแหล่งที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนาตั้งอยู่ไม่ใช่สิ่งที่ชาวคาทอลิกจำเป็นต้องทำ เพื่อให้ได้บุญเป็นพิเศษ หรือ เพื่อให้ได้ขึ้นสวรรค์ และการเดินทางไปโบสถ์ในต่างจังหวัดของชาวคาทอลิกนั้น ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด เมื่อมีเวลา และโอกาสเหมาะสม จะมีการชักชวนกันไปโบสถ์ประจำท้องถิ่นบ้างแต่เป็นเพียงตามมารยาท และ เพราะเป็นวันอาทิตย์ที่ทุกคนมักจะไปโบสถ์

สมมติฐานที่ 2 ความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ

ความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นความสัมพันธ์ในทางบวก และเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน กล่าวคือชาวคาทอลิกที่มีความทันสมัยในระดับสูงก็จะมีความเชื่อทางศาสนาสูงตามไปด้วย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ คาห์ล (Kahl) ที่พบว่าคนที่ทันสมัยจะนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ความเชื่อทางศาสนาลดลง ผลงานวิจัยของ อิงเคลิส (Inkeles) ที่พบว่าเมื่อมีการพัฒนาทางการศึกษา ทำให้คนมีความเชื่อเรื่องศาสนาลดลง และเชื่อหลักการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ทำนองเดียวกันกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ที่นำปัจจัยในการพิจารณาความทันสมัยมาใช้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในชนบท ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ พบว่าชาวชนบทมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยมากกว่า เช่นการยอมรับนวัตกรรม และมีการนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผล จะเห็นได้ว่าแนวคิด และผลงานวิจัยที่พบนั้นอยู่ในรูปของความสัมพันธ์ในทางลบ กล่าวคือ เมื่อมีความทันสมัยในระดับสูง ความเชื่อทางศาสนาจะลดลง แต่มีการนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผลมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ความทันสมัยของชาวคาทอลิกอยู่ในระดับสูง และความเชื่อในทางศาสนาสูงตามนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากหลักคำสอนของพระเยซูที่มีแก่นแท้อยู่ที่หลักของความรัก พระเยซูทรงสอนให้ชาวคาทอลิกรักในพระเป็นเจ้าและ รักผู้อื่นเหมือนรักตัวเอง ดังพระวรสารโดยนักบุญ ยอห์น (St. John) ที่ว่า “ให้ท่านทั้งหลายรักกัน เหมือนดังที่เราได้รักท่าน” ซึ่งเป็นคำสอนของพระศาสนา และเป็นหลักสำคัญที่สุดของศาสนา กล่าวคือ พระเยซูทรงสั่งสอนให้สาวกเผยแพร่คำสอนในเรื่องของความรัก โดยให้มนุษย์รักกัน เหมือนที่พระองค์ทรงรักมนุษย์ และยอมสละชีวิตของพระองค์เพื่อมวลมนุษย์เช่นกัน และความหมายของความรักในพระคัมภีร์ไบเบิลของนักบุญ เปาโลถึงชาวโครินธ์ (St. Paolo) ความรักคือความอดทน กระทบคุณให้ ความรักไม่โอ้อวด ไม่อวดตัว ไม่อึ้งผยอง ไม่หยาบคาย ไม่คิดเห็นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ไม่จุนเจียว ไม่ช่างจดจำความผิด ชื่นชมยินดีเมื่อประพุดติชอบ ความรักทนได้ทุกอย่างแม้ความผิดของคนอื่น เชื่อในส่วนดีของเขายูเสมอ ความรักไม่มีวันสูญสิ้น ความเชื่อทางศาสนาคาทอลิกมีเหตุผล และเอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตทันสมัยอยู่ในสังคมเมือง เช่น กรุงเทพฯ ดังความเห็นของ สุพัตรา สุภาพ ที่ว่า ศาสนาคริสต์ มีโครงสร้างที่แข็งแกร่ง คัมภีร์ของศาสนาเป็นเหตุเป็นผล เพราะความรักในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งที่นับวันจะขาดแคลน ความรักสามารถบันดาล และคลอให้เกิดการกระทำในทางที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อผู้คนรอบข้าง ความรักปลุกเร้าใจให้มีความเมตตากรุณา และทำความดีโดยไม่มีขีดจำกัด ความรักเป็นแรงจูงใจ และเป็นหลักการสำหรับการมีชีวิตอยู่ เมื่อปราศจากความรักชีวิตก็ไร้ความหมาย เมื่อขาดความรักมนุษย์จะต่างคนต่างอยู่ หรือหากอยู่ด้วยกันโดยปราศจากความรักก็จะไม่สงบสุข ไม่มีความเห็นใจกัน ไม่มีการแบ่งปัน ไม่มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของการดำเนินชีวิตจะเป็นไปโดยความเห็นแก่ตัวเองเป็นหลัก นอกจากนั้น หลักการดำเนินชีวิตภายใต้ความเชื่อทางศาสนาที่สอนให้ยอมรับความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นในชีวิต โดยให้ถือเสมือนว่าเป็นเพราะพระประสงค์

ของพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ เมื่อมีเรื่องทุกข์กายไม่สบายใจจึงสามารถยื่นหยัดต่อสู้ได้เป็นอย่างดีด้วยความเข้มแข็ง แม้ว่าสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางใดหลักความเชื่อทางศาสนาคาทอลิกสามารถเป็นหลักยึดเหนี่ยว และเป็นแนวทางการตัดสินใจ แนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และมีความหมายตลอดมา และเนื่องจากความสับสนในการดำเนินชีวิต จากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การต่อสู้ดิ้นรนของคนในสังคมที่ทำให้คนต้องทำงานมากขึ้น ต้องแข่งขันกันมากขึ้นทำให้ต้องพัฒนาขีดความสามารถของตัวเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่รอดในสังคม คนที่พัฒนาตนเองคนที่เป็นคนทันสมัยได้ในระดับหนึ่ง มีความมั่นคงและประสบความสำเร็จในชีวิตได้ระดับหนึ่งแล้ว ก็หนีไม่พ้นที่จะหาคำตอบในเรื่องของการมีชีวิตอยู่ในโลก และการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้คน แม้จะพัฒนาตนเองให้มีความทันสมัย มีการศึกษาสูง มีงานที่ดี มีรายได้สูง มีความคิด มีเหตุผล แต่ในขณะที่เดียวกันคนเรายังต้องการคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักการทางศาสนาที่สามารถให้คำตอบอย่างมีเหตุผลกับการมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย การเป็นคนสมบูรณ์แบบและเป็นมนุษย์ที่บริบูรณ์สูงส่ง ทั้งนี้เพื่อความสงบสุข และสันติในหมู่มวลมนุษยชาติที่อยู่อาศัยในโลกร่วมกัน จากความคิดเห็นของ อัลฟอนโซ เดอ ยาง (Alfonso De Juan) คุณธรรมทางสังคมที่สำคัญของศาสนาคาทอลิกมีว่า ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ความกรุณา ความเมตตา ความยุติธรรม ความชอบธรรม ความสงบ การให้อภัย... เมื่อคุณธรรมเหล่านี้อบรมป้อนเสริมให้มีอยู่ ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และพลังความเข้มแข็งจะมีมากขึ้นในกลุ่มหมู่คณะ ในทางที่ตรงกันข้าม ถ้าคุณธรรมดังกล่าวถูกละเลยเพิกเฉยเสีย สมาชิกของหมู่คณะหรือของประชาคมนั้นก็จะทำร้ายกันและกัน

สาเหตุอีกประการหนึ่งน่าจะเป็นเพราะการที่นักวิทยาศาสตร์ไม่สามารถหาคำตอบให้กับปัญหาลึกลับทางธรรมชาติได้ ดังความเห็นของ เซอร์ อาร์เธอร์ เอ็ดดิงตัน (Sir. Arthur Eddington) ที่ว่า เราได้เรียนรู้แล้วว่า การสำรวจโลกภายนอกโดยวิธีการของวิทยาศาสตร์ทางฟิสิกส์ จะไม่นำเราให้เข้าถึงสัจจะภาวะ หรือความจริงที่เป็นตัวแท้ได้ แต่ทำให้เข้าถึงได้เพียงแคโลกเบาๆแห่งลัญญลักษณ์เท่านั้น และความเห็นของ แมกซ์ แพลนค์ (Max Planck) ที่ว่า ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ก็คือ พอเราคิดว่าได้ไขปัญหาพื้นฐานเสร็จแล้วเรื่องหนึ่ง ก็เจอกับความลึกลับใหม่เข้าอีกเรื่องหนึ่ง... ซึ่งวิทยาศาสตร์ไม่สามารถไขความลึกลับขั้นสุดท้ายของธรรมชาติได้ (Science cannot solve the ultimate mystery of nature) และที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะว่า เมื่อได้วิเคราะห์ลงไปจนถึงที่สุดแล้ว ตัวเราเองก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เพราะฉะนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งของความลึกลับที่กำลังพยายามจะไข วิทยาศาสตร์จะไม่สามารถนำมนุษย์เข้าถึงความจริงขั้นสุดท้ายได้ ดูราวกับว่าความเจริญ และความทันสมัยทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีไม่สามารถให้คำตอบในสิ่งลึกลับและไม่สามารถให้คำตอบต่อสิ่งเหนือธรรมชาติได้ มนุษย์ไม่สามารถเอาชนะธรรมชาติ และความตาย แนวโน้มของวิทยาศาสตร์จึงมุ่งศึกษา และให้ความสนใจกับความคิด พลังจิต ที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข แทนการหาคำตอบที่ตอบไม่ได้ ดังนั้นศาสนาจึงถูกนำมาอธิบาย และถูกใช้เป็นคำตอบในการเกิด การมีตัวตน และการมีชีวิตอยู่ต่อไปโดยมีความหมาย

อย่างไรก็ตามไม่พบความสัมพันธ์ระหว่าง ความทันสมัยกับความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความหมายของตัวแปรความทันสมัยขึ้นอยู่กับความมีเหตุผลซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย เช่น ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นความสำคัญของเวลา การรู้จักการวางแผนสำหรับอนาคต ฯลฯ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความหมายของตัวแปรความศรัทธาซึ่งขึ้นอยู่กับความเคารพบูชาสูงสุด ความเชื่อที่ประกอบด้วยอารมณ์ เป็นสภาพจิตใจที่ไม่เกี่ยวกับเหตุผล และมีระดับความมั่นใจเข้มข้นกว่าความเชื่อ ความทันสมัยไม่สัมพันธ์กับความศรัทธา และไม่สัมพันธ์กับการปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากความศรัทธาเมื่อมีในระดับหนึ่งแล้วจะสามารถกระตุ้นให้คนทุ่มเท เสียสละ ปฏิบัติกิจและถึงขนาดเสี่ยงชีวิตเพื่อความศรัทธา ถึงแม้จะพิสูจน์ให้เห็นว่ามีอยู่จริงไม่ได้ก็ตาม ประกอบกับความศรัทธาของชาวคาทอลิกได้สั่งสมมาจากความรู้ และธรรมเนียมปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยเด็กจนกลายเป็นทัศนคติที่ฝังรากลึก และแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยในระดับที่สูงขึ้น ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากความศรัทธาและการทุ่มเทอุทิศตนตามความเชื่อที่มีความเข้มข้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเชื่อว่าคุณคนนั้นมีหรือไม่มี ความเชื่อ และมีมากหรือน้อยเพียงใด เพราะความศรัทธาไม่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล เพราะความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจอาจเกิดโดยความเลื่อมใสในทางที่ผิด หรือกระทำการผิดไปจากหลักความเชื่อ ที่องค์ศาสนาทรงสั่งสอน หรือที่พระศาสนจักรกำหนด เราจะพบว่าปัจจุบันคนที่มีความศรัทธาและปฏิบัติศาสนกิจโดยที่ขาดความรู้ทางศาสนาอย่างดี และปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเข้าใจและด้วยวิธีการที่ผิด ๆ นั้นมีมากมาย และมีตัวอย่างให้เห็นอยู่โดยทั่วไป เช่น การบนบานศาลกล่าว การเคารพบูชา ภูติผีปีศาจ ฯลฯ

สมมติฐานที่ 3 ความเชื่อมีความสัมพันธ์กับ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ

ความเชื่อมีความสัมพันธ์กับความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน ตามแนวความคิดของเออร์วิน พี. เบตติงเฮาส์ (Erwin P. Bertinghaus) ที่ว่าสื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อและทัศนคติที่มีอยู่เดิมให้ฝังแน่น มากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยสิ้นเชิง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์ เป็นผลจากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเห็นหน้าเห็นตากันทั้งสิ้น และแนวความคิดของ โรเจอร์ส (Rogers) ในเรื่องประสิทธิภาพของสื่อบุคคลที่มีผลต่อทัศนคติที่ฝังรากลึก ซึ่งสื่อบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลง หรือก่อให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมได้ โดยพฤติกรรมการสื่อสารทางศาสนาของชาวคาทอลิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล เริ่มจากครอบครัว โรงเรียนคาทอลิก การติดตามบิดา มารดาไปโบสถ์และมีโอกาสพูดคุยกับบาทหลวง นักบวชชาย หญิง ตั้งแต่วัยเด็ก ประกอบกับธรรมเนียมปฏิบัติที่บิดามารดาเป็นต้นแบบที่ดี ทำให้ชาวคาทอลิกโดยทั่วไปมีความรู้ ความเชื่อ และเมื่อเชื่อมากก็มีความศรัทธา และ

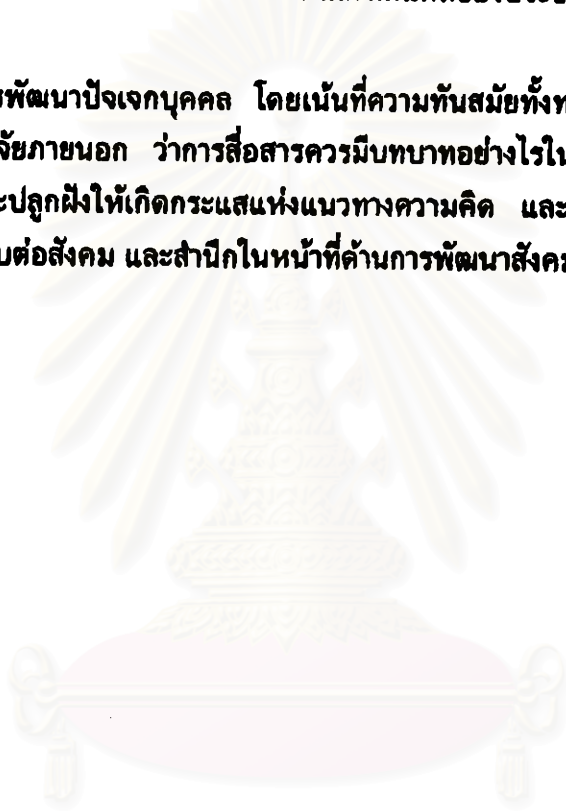
การปฏิบัติตามมาในที่สุด ผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อของชาวคาทอลิกมากที่สุด ในทางที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเชื่อ และเมื่อเกิดการสะสมความเชื่อนาน ๆ เข้า ความเชื่อจะมีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นความศรัทธาที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม คือการปฏิบัติศาสนกิจในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดในเรื่อง K A P หลังจากมีการเปิดรับข่าวสารและการรับรู้เบื้องต้นจากประสบการณ์การเรียนรู้ และเกิดความรู้ เมื่อมีความรู้มากขึ้นและเกิดการสะสมเป็นทัศนคติ และทัศนคติที่ดีจะกระตุ้นให้เกิดการกระทำตามมา

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น สำหรับการศึกษากครั้งต่อไป อาจใช้การศึกษาในรูปแบบของการวิจัยในเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ของพฤติกรรมสื่อสารของชาวคาทอลิกโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) หรือวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group)
2. น่าจะมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้จากกลุ่มคาทอลิกที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด หรือในถิ่นทุรกันดาร เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางศาสนา การเปิดรับสื่อมวลชน ว่ามีความสัมพันธ์ต่อความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจหรือไม่
3. จากการวิจัยที่พบว่า ความทันสมัยเมื่อมีในระดับที่สูงขึ้น จะมีความเชื่อทางศาสนาสูงขึ้นตามไปด้วย และจากนโยบายของรัฐบาล ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มุ่งมั่นที่จะพัฒนาที่ตัวบุคคล จึงน่าจะมีการศึกษาถึงลักษณะเนื้อหาและรูปแบบของสารที่ใช้ ซึ่งเป็นการสื่อสารโดยอาศัยหลักศาสนา ที่เหมาะสมกับความทันสมัยของบุคคล และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคล
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในหัวข้อ “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสื่อสาร ความทันสมัย และความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติศาสนกิจ” กับกลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากทั้งศาสนาคาทอลิกและศาสนาอิสลามมีข้อความเชื่อในเรื่องพระผู้เป็นเจ้า หรือเทพเจ้า (theology) เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ความสำคัญของศาสนาที่มีต่อสังคม ทั้งในด้านสิทธิมนุษยชน ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิในการได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สื่อมวลชนคาทอลิก โดยการนำหลักการทางศาสนาไปใช้ในการอธิบายและปลูกจิตสำนึก ตลอดจนวิธีการคิด การตัดสินใจของประชาชน โดยเน้นไปที่บทบาทของสื่อที่มีอิทธิพลต่อความคิด และทัศนคติของประชาชน
2. การพัฒนาปัจเจกบุคคล โดยเน้นที่ความทันสมัยทั้งทางด้านปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ว่าการสื่อสารควรมีบทบาทอย่างไรในการช่วยปรับปรุง เร่งเร้า และปลูกฝังให้เกิดกระแสแห่งแนวทางการคิด และวิธีการคิดด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม และสำนึกในหน้าที่ด้านการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย